

VÅR 2003 TIL HØST 2003

HOVEDFUNN

En utflating av alkoholsalget i løpet av de siste seks månedene etter to perioder med økning

Ingen endring når det gjelder flertallet av illegale rusmidler

En liten økning i tilgjengelighet og bruk av cannabis

En liten reduksjon i tilgjengelighet av ecstasy i inneværende periode

En økning i tilgjengelighet og bruk av Temgesic i risikomiljøer og blant tunge rusmiddelmissbrukere

En utjevning av bruk av anabole steroider etter en økning de seks foregående månedene

RUSTRENDER I BERGEN | FØRE VAR NR.2. NOV. 2003

FØRE VAR

Stiftelsen Bergensklinikkene har gleden av å presentere Føre Var rapport Nr. 2, 2003 om overvåking av rustrender i Bergensområdet. Stiftelsen Bergensklinikkene har tatt initiativet til å utvikle bedre overvåkingsinstrumenter av rustrender i en tid hvor forandringer skjer raskt og hvor tidlig informasjon om endringer er viktig for alle som arbeider med rusrelaterte spørsmål og utfordringer. Stiftelsen Bergensklinikkene håper med Føre Var rapportene å kunne bidra til å gi informasjon som kan gi sikrere kunnskap om morgendagens bilde av både rusmidler, rusbruk og ikke minst om behov for beslutninger og tiltak.

Føre Var rapport Nr.2 hadde ikke vært en realitet uten den positive interessen og det engasjementet arbeidet er blitt møtt med hos alle som har deltatt i dette spennende utviklingsarbeidet med å frembringe dataene og dermed grunnlaget for rapporten. Derfor vil jeg også benytte anledningen til å rette en spesiell takk til alle de unge menneskene, fagpersonene og institusjonene i Bergen som har deltatt med viktig informasjon til rapporten.

*Erling Pedersen
Adm.direktør
Stiftelsen Bergensklinikkene
November 2003*

Hva er *Føre Var*?

Føre Var er et prosjekt ved Stiftelsen Bergensklinikkene som har som målsetning å etablere et vidt system som er i stand til å gi en rask og pålitelig identifikasjon, overvåking og rapportering av lokale trender i forhold til tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen. Dette forsøker vi å oppnå ved å:

- Innhente allerede foreliggende data vedrørende rusmiddelsituasjonen i Bergen
- Sammenholde data fra ulike informasjonskilder
- Bidra til å videreutvikle allerede eksisterende rapporteringssystemer
- Utvikle og innhente nye informasjonskilder ved behov
- Analysere og rapportere om lokale rustrender hver sjette måned

Hvem er rapporten for?

Målgruppen for denne rapporten er hovedsakelig politikere, organisasjoner, virksomheter og fagpersoner som arbeider innenfor rusfeltet i Bergen. Rapporten kan imidlertid også være interessant for forskere og andre som arbeider med rusmiddelmissbrukere og rusproblematikk.

Fordeler med *Føre Var* prosjektet

Tidlig informasjon om rustrender gir muligheter for tidligere intervensjon. Lokal overvåking kan spesielt hjelpe til med:

- Å identifisere nye og oppblomstrende trender på et tidlig tidspunkt
- Å fremskaffe mer dybdeinformasjon om rus til bruk for fagfeltet og politiske miljøer

Prosessene

For å etablere et pålitelig og nøyaktig bilde av rusbruken i Bergen sees ulike rusrelaterte data i sammenheng, både kvalitative og kvantitative. Indikatorene som benyttes er:

- 17 rutineindikatorer. Dette er statistikk, som alkoholsalgstall, behandlingsdata og tall fra kriminal- og fengselsvesenet
- 10 'leading edge' indikatorer. Disse kommer fra kilder som internettsider, ungdomsmedier, lokalaviser og nøkkelinformanter. Disse er ikke like pålitelige, men gir rask rapportering
- En lokal kartleggingsrapport

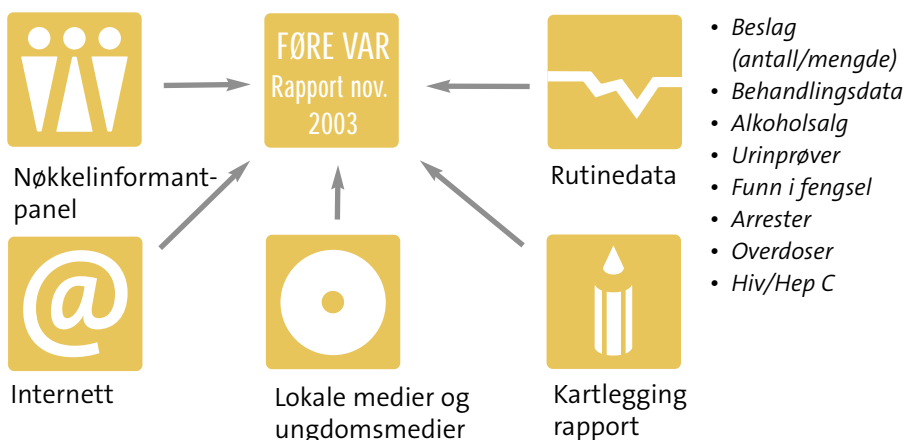
Litt om nøkkelinformantene

Føre Var prosjektet har 25 anonyme nøkkelinformanter som er utvalgt på grunn av deres ekspertkunnskap om rusbruk i Bergen. Informantene består av fagfolk, personer som er tett på ulike ungdomskulturer, eksempelvis discjockeyer og baransatte, og rusmiddelmissbrukere selv. De rapporterer ved å besvare et spørreskjema hver sjette måned og intervjues en gang i året.

Hva er nytt med rapport Nr. 2?

I denne rapporten har vi foretatt noen endringer på bakgrunn av en intern evaluering og har inkludert flere informasjonskilder. Vi har også valgt å ha to spesialfokus; det ene retter oppmerksomheten mot alkohol, mens det andre er en oppsummering av funn fra kartleggingen om ungdom og rus i en bydel i Bergen, gjennomført av Utekontakten.

Føre Var kilder november 2003

Hovedfunn fra vår 2003 til høst 2003

- En utflating av alkoholsalget i løpet av de siste 6 månedene etter to perioder med økning
- Ingen endring når det gjelder flertallet av illegale rusmidler
- En liten økning i tilgjengelighet og bruk av cannabis
- En liten reduksjon i tilgjengelighet av ecstasy i inneværende periode
- En økning i tilgjengelighet og bruk av Temgesic i risikomiljøer og blant tunge rusmiddelmissbrukere
- En utjevning av bruk av anabole steroider etter en økning de seks foregående månedene

Sammendrag av funn fra nøkkelinformantene og rutinekilder viser:

En utflating av alkoholsalget i løpet av de siste seks månedene etter to perioder med økning

Salgstall for alkohol er en relativt sterk indikator for alkoholkonsum, og viktige kilder viste en utflating av alkoholsalget i løpet av de siste 6 månedene. To av alkoholsalgsildene viste en liten økning, mens to andre kilder rapporterte om en liten nedgang i denne perioden. Dagligvarekjeden Coop viste at de hadde hatt en fordobling i salget av rusbrus i løpet av den siste seks månedersperioden. I tillegg økte salget av cider sterkt. Data fra Vinmonopolet viste at salget av rusbrus reduserte med mer enn 70% i samme periode. Nøkkelinformantene rapporterte også om økning i konsum av rusbrus på alle hovedarenaene, mens bruk av andre alkoholholdige drikkevarer var stabilt.

Ingen endring når det gjelder flertallet av illegale rusmidler

- Generelt har rusbildet vært stabilt i Bergen i løpet av de siste seks månedene
- Samlet indikerte tall fra tolletaten og politiet en nedgang når det gjaldt

beslag (antall og mengde) av de fleste illegale rusmidlene i perioden april 2003 til september 2003

- *Alkohol, cannabis og Rohypnol ble fortsatt rapportert som de tre mest brukte rusmidlene i nøkkelinformantenes omgangskrets i løpet av den siste seks-månedersperioden*
- *Bruk og tilgjengelighet av heroin, amfetamin og kokain var relativt stabilt*
- *Nøkkelinformantene rapporterte om en liten økning både av bruk og tilgjengelighet av GHB, mens politiets beslag var lavere enn foregående periode. Det var ingen andre rutinekilder som støttet opp under funnene fra nøkkelinformantene*
- *Det var ingen beslag av LSD i denne perioden, og informantene rapporterte om at dette stoffet er lite brukt og tilgjengeligheten er redusert*
- *Situasjonen for Rohypnol er uklar. Like mange informanter rapporterte om en nedgang som en økning av bruk av Rohypnol. Et flertall rapporterte at det ikke var noen endringer i tilgjengeligheten*
- *Ketamin ble for første gang rapportert, observert av informanter fra risikomiljøer med tyngre rusmisbruk*
- *En rekke andre legemidler ble brukt og her var det Dolcontin som oftest ble rapportert*

En liten økning i tilgjengelighet og bruk av cannabis

Nøkkelinformantene identifiserte en liten økning av både bruk og tilgjengelighet av cannabis. En rekke rutinekilder (Bergen distriktstollsted, Kripos og Bergen fengsel) viste en økning i antall og mengde som ble beslaglagt (for fengselet er det kun økning av mengden som er beslaglagt). Dette støtter opp om tilbakemeldingene om en liten økning i tilgjengeligheten av cannabis i Bergen.

En liten reduksjon i tilgjengelighet av ecstasy i inneværende periode

Det ser ut til at tilgjengeligheten av ecstasy er noe redusert i Bergen i løpet av den siste seksmånedersperioden. Politi, toll og Kripos har gjort færre beslag og beslaglagt mindre mengder ecstasytabletter. I Bergen fengsel ble et mindre parti ecstasytabletter beslaglagt.

En økning i tilgjengelighet og bruk av Temgesic i risikomiljøer og blant tunge rusmiddelmisbrukere

En rekke legemidler blir brukt illegalt i Bergen, primært opioider og benzodiazepiner. Et flertall av nøkkelinformantene fra risiko/tungarenaen rapporterte om en merkbar endring i misbruk av Temgesic i løpet av de siste seks månedene. I følge informantene ble tablettene knust og injisert istedenfor lagt under tungen til de løser seg opp slik de foreskrives brukt fra lege. Urinprøver fra Bergen fengsel indikerte en økning i bruk av buprenorfin (virkestoffet i Subutex og Temgesic). Politiet rapporterte om en nedgang på nesten 90% av mengden beslaglagte legemidler i denne perioden, men opplyste at beslagene av Temgesic hadde økt noe.

I rapporten fra mai 2003 rapporterte nøkkelinformantene at det var en liten økning i tilgjengeligheten og illegal bruk av Subutex. I løpet av de siste seks månedene, fra april til september 2003, ble denne tendensen på nytt rapportert av informanter fra risiko/tungarenaen.

En utjevning av bruk av anabole steroider etter en økning de seks foregående månedene

Analyse av funn fra rapporten i mai 2003 antydte en økning i misbruk av anabole steroider blant unge. Funnene fra denne rapporten tyder på at denne utviklingen har jevnet seg ut. Likevel rapporterte en del av nøkkelinformantene, de fleste fra risiko/tungarenaen, om en liten økning i tilgjengeligheten av anabole steroider i løpet av den siste seksmånedersperioden.

Overdosedødsfall

Politiet registrerer antall overdoser som forekommer i Bergen kommune. I løpet av de siste seks månedene, fra april til september, har seks personer dødd av overdose. Dette er en økning sammenlignet med de fire overdosedødsfallene i Bergen i perioden oktober 2002 til mars 2003.

Fakta – Buprenorfin

- Er et syntetisk opioid. Det binder seg sterkt til opiat-reseptorene i hjernen og gir dermed en langvarig virkning. Gitt i høye doser (over 8 mg) egner det seg godt til substitusjonsbehandling ved opiatavhengighet, ved at det blokkerer for virkningen av bl.a. morfin og heroin
- Er lite giftig. Dødelig overdose med buprenorfin alene synes å være sjelden. Hvis medikamentet injiseres sammen med benzodiazepiner, er faren for dødelig forgiftning betydelig
- Bivirkningene er som ved andre opiater. Mest vanlig er kvalme, oppkast/brekninger, forstoppelse, økt svetting og hodepine. Andre bivirkninger kan være: dødsighet, søvnløshet, kløe, allergiske reaksjoner eller lavt blodtrykk.

Buprenorfin finnes i Norge som:

Temgesic®

- Fås som tablett i 0,2 mg og 0,4 mg (tablettene skal legges under tungen) og som injeksjonsvæske 0,3 mg/ml
- Medikamentet er reseptbelagt (reseptgruppe A) og skal brukes ved sterke smerter som akutte nyrestensanfall (injeksjonsvæske), etter operasjoner og ved smerter ved kreftsykdom
- Tablettene brukes mye av rusmiddelmissbrukere. Ved å sniffe eller løse tablettene opp i vann og injisere oppnås en kraftig rusvirkning
- Slanguttrykk; Temmiser, Temmere.

Det er mange som har bidratt i Føre Var prosjektet. Vi vil gjerne takke:

- *Bergen kommune*
- *Hordaland Politidistrikt – Bergen politikammer*
- *Bergen Fengsel*
- *Hordaland og Sogn og Fjordane tolldistrikt ved Bergen distriktstollsted*
- *Vinmonopolet AS*
- *Vectura AS*
- *Coop Hordaland*
- *Hansa Borg Bryggerier AS*
- *Kripos*
- *Utekontakten i Bergen*
- *Kollegaer ved Stiftelsen Bergensklinikkene*

En spesiell takk til medlemmer av ekspertgruppen, arbeidsgruppen og alle nøkkelinformantene som har deltatt i Føre Var prosjektet.

Subutex®

- Fås vanligvis som tablett på 2 mg og 8 mg. Tablettene skal på samme måte som Temgesic® legges under tungen
- Subutex® har mye større innhold av virkestoffet buprenorfin enn Temgesic® og skal kun brukes til behandling av opiatavhengighet hos personer som er under legemiddelassistert rehabilitering godkjent av Sosial- og Helsedepartementet. Subutex® er likestilt med metadon i denne type behandling. Subutex® blir ofte foretrukket bl.a. grunnet mindre fare for overdosering og at det etter en tid kan gis annen hver dag
- Subutex er ettertraktet i rusmiljøene og brukes til injisering for å få rusvirkning eller ved at det legges under tungen og dermed gir en lengre, men mindre virkning, en slags "selvmedisinering" mot heroinsuget.

Føre Var prosjektet gir nærmest dagsaktuell og helhetlig faktakunnskap om tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen. Slik informasjon er særdeles nyttig er sett i forhold til det generelle utviklingsarbeid, og arbeidet med kvalitetssikring, som foregår mellom virksomhetseier og behandlingsinstitusjonene/de polikliniske tjenestene.

Svein Pedersen – Kst. Rusvernleder ved Hordaland fylkeskommune

Føre Var prosjektet knytter sammen faktakunnskap og personlig kunnskap på en spennende og ny måte. For oss som arbeider innenfor barnevernsfeltet vil funnene være til nytte både innenfor det forebyggende arbeidet blant barn og unge, og i vårt møte med den enkelte ungdom og deres foreldre. Fra den detaljerte *Føre Var* rapporten vil jeg spesielt trekke fram Utekontaktens rapport med spesialfokus på et ungdomsmiljø. Dette er et viktig bidrag til det forebyggende arbeidet.

Anne-Lise Hornæs – spesialkonsulent, Byrådsavdeling for helse og bydeler Seksjon for sosial og barnevern

Føre Var prosjektet er en velkommen informasjonskilde for oss behandlere i 2. linjetjenesten. Vi får faktakunnskap som verifiserer eller korrigerer de antagelser vi får i vår kartlegging/rusdata i fra forvern og inntak av nye klienter. Som behandlende instans er det særlig viktig å få kontinuerlig kartlagt om rustrendene endres i risikogruppen siden det er denne gruppen som karakteriserer vår klientmasse. Nye rustrender i risikogruppen gir derfor en indikasjon på hvilken spesifikk kunnskap vi bør prioritere å tilføre institusjonen for å kunne gi en adekvat behandling.

Tove Nøss – leder ved Floni-kollektivet

Landsforeningen mot stoffmisbruk er opptatt av å følge med i endringer når det gjelder rusmiddelbruk og trender i Bergen. Rapporten er meget bra. Vi ønsker i tillegg å framheve at Støttetelefon for rusopplysninger har registrert en liten oppgang når det gjelder flertall av illegale rusmidler, og har hatt en økning på 30 % fra i fjor. Foreldre er bekymret for sine barn helt ned til 14 års alder. I tråd med *Føre Var* rapporten har vi også registrert en økning av Temgesic, og mener at dette har tatt over for Rohypnol. LMS er videre bekymret for kvinner som henter ut medikamenter i Danmark. Overdoseproblematikken bør også nøye vurderes, ettersom det finnes skader og dødsfall som ikke framkommer i den offentlige statistikken.

Tor Blaha – leder for landsforeningen mot stoffmisbruk avdeling Bergen

Dette sammendraget er basert på en mer detaljert *Føre Var* rapport.

For å få tak i denne vennligst kontakt:

Svanhild Hordnes: hosv@bergensklinikkene.no eller ring: 55 90 86 09.

Mestring av rusproblemer. Forebygging – behandling – forskning – undervisning.